

Ob 90. letniku izhajanja Zdravniškega vestnika: Zgodovinski pregled od leta 1929 do leta 2021

90th anniversary of the publication of the Slovenian Medical Journal:
Historical overview from 1929 to 2021

Marta Cvijić,^{1,2} Irena Perne,^{3,4} Ksenija Geršak,^{2,5} Petja Fister^{2,6}

Izvleček

Zdravniški vestnik je odigral pomembno vlogo v razvoju sodobne slovenske medicine in slovenskega medicinskega jezika, zlasti terminologije. Namen članka je na kratko prikazati razvoj Zdravniškega vestnika od njegove ustanovitve 1929 do danes.

Abstract

Slovenian Medicine Journal has made important steps in the development of Slovenian modern medicine and modern Slovenian medical terminology. The aim of the article was to present a short review of the development of Slovenian Medical Journal from its beginning till today.

Zdravniški vestnik je od ustanovitve leta 1929 dalje osrednje strokovno glasilo Slovenskega zdravniškega društva. Prve ideje o slovenskem medicinskem glasilu pa so nastajale že približno 20 let prej. Leta 1906 je tedaj mladi kirurg dr. Franc Derganc (Slika 1) z Dunaja pisal pismo primariju Edu Šlajmerju v Ljubljano: »Začel sem

premišljevali, da-li ne bi bilo dobro in mogoče ustanoviti slovensko medicinsko revijo (v začetku po 3- do 4-krat na leto), ki bi jo vi izdajali in urejali, pri čemer bi vam jaz pomagal kot tajnik? Morda bomo začeli takoj (vi, Plečnik in jaz) sestavljati medicinsko terminologijo, ki bo vplivnega pomena na poznejšo terminologijo Jugoslovanov.« (1)

¹ Klinični oddelek za kardiologijo, Interna klinika, Univerzitetni klinični center Ljubljana, Ljubljana, Slovenija

² Medicinska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, Slovenija

³ Zdravniški vestnik, Ljubljana, Slovenija

⁴ Zveza društev - Slovensko zdravniško društvo, Ljubljana, Slovenija

⁵ Ginekološka klinika, Univerzitetni klinični center Ljubljana, Ljubljana, Slovenija

⁶ Klinični oddelek za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo, Pediatrična klinika, Univerzitetni klinični center Ljubljana, Ljubljana, Slovenija

Korespondenca / Correspondence: Marta Cvijić, e: marta.cvijic@gmail.com

Ključne besede: Slovenija; zgodovina; Zdravniški vestnik

Key words: Slovenia; history; Slovenian Medical Journal

Prispelo / Received: 22. 11. 2021 | **Sprejeto / Accepted:** 29. 11. 2021

Citirajte kot/Cite as: Cvijić M, Perne I, Geršak K, Fister P. Ob 90. letniku izhajanja Zdravniškega vestnika: Zgodovinski pregled od leta 1929 do leta 2021. Zdrav Vestn. 2021;90(11–12):564–7. DOI: <https://doi.org/10.6016/ZdravVestn.3320>

Avtorske pravice (c) 2021 Zdravniški Vestnik. To delo je licencirano pod Creative Commons Priznanje avtorstva-Nekomercialno 4.0 mednarodno licenco.

Slika 1: Prvi urednik Zdravniškega vestnika: dr. Franc Derganc (vir: arhiv Zdravniškega vestnika).

Dve leti pozneje je postal dr. Derganc tajnik Društva zdravnikov na Kranjskem. Pisal je Saboru liječnika Kraljevine Hrvatske in Slavonije v Zagrebu, da želijo slovenski zdravniki s svojimi članki in strokovnimi

razpravami sodelovati v *Liječniškem vestniku*, ki je bilo takrat strokovno glasilo Sabora liječnika in je izhajalo že 30 let. Hrvaški zdravniki so pobudo toplo pozdravili in sprejeli. Majska številka 34. letnika Liječniškega vestnika iz leta 1912 je bila tako v celoti natisnjena v slovensčini in posvečena 50-letnici Društva zdravnikov na Kranjskem (2). Uredili so jo trije slovenski zdravniki: Janez Bleiweis Trsteniški, Franc Derganc in Levičnik. Ta sodi med prve večje zbornike medicinskih razprav na Slovenskem.

19. maja 1928 je odbor Zdravniške zbornice za Slovenijo na svoji plenarni seji sklenil ugoditi prošnji Slovenskega zdravniškega društva v Ljubljani ter založil in izdal *Zdravniški vestnik* kot znanstveno prilogo svojemu glasilu (1). Tako je 24. januarja 1929 izšla prva številka (Slika 2), uredil pa jo je dr. Franc Derganc st. ter postavil jasne cilje: ustanoviti popolno slovensko medicinsko fakulteto, ustvariti enotno medicinsko terminologijo, krepiti slovenske zdravniške organizacije, seznanjati slovenske zdravnike s pridobitvami sodobne medicine, objavljati članke iz kurativne in socialne medicine, iz zgodovine domačega zdravstva, biografije in spomine domačih zdravnikov in paberke iz ljudske medicine (3). Prvemu uredniku Francu Dergancu st. so kot uredniki sledili Alja Košir (1930 – 31), Robert Neubauer (1932 – 38) in Slavko Prevec (1939 – 40) (4).

Leta 1941 so po 3. objavljeni številki prenehali z izdajanjem in se pridružili splošnemu kulturnemu molku. Prehodno dobo do osvoboditve je premostil *Partizanski zdravstveni vestnik* (1944 – 45) (Slika 2). Glasilo se je ukvarjalo s praktičnimi problemi vojne medicine, na drugi strani pa je snovalo in pripravljalo izgradnjo

Slika 2: Naslovnice vestnika skozi čas: prva številka Zdravniškega vestnika iz leta 1929, naslovnica Partizanskega vestnika iz leta 1944, naslovnica Zdravstvenega vestnika iz leta 1962 in naslovnica Zdravniškega vestnika iz leta 2002 (vir: arhiv Zdravniškega vestnika).

Slika 3: Proslava ob 50-letnici izhajanja zdravniškega vestnika (vir: arhiv Zdravniškega vestnika).

povojne medicinske doktrine in zdravstvene službe. *Partizanski zdravstveni vestnik* je kot 14. letnik povezal predvojni *Zdravniški vestnik* s povojnim *Zdravstvenim vestnikom*, urednika pa sta bila Mirko Černič in Bogomir Magajna.

Leta 1946 je bila Zdravniška zbornica ukinjena. *Zdravniški vestnik* so preimenovali v *Zdravstveni vestnik* (Slika 2). Zdravstvo je dobilo značaj birokratske medicine. Društvo se je potegovalo za pravice zdravnikov, boljšo ureditev delovnih pogojev in ustrezno vrednotenje njihovega dela. Vse to je *Zdravstveni vestnik* obravnaval in s tem čvrsto povezoval zdravniški stan.

Sprva je bil glavni urednik od 1946 do 1947 Alojz Kraigher, nato leta 1948 Mirko Karlin, leta 1949 Mirko Karlin in Franjo Smerdu, leta 1950 Franjo Smerdu, v letih 1950 in 1951 Bogdan Breclj in Franjo Smerdu, od 1953 do 1966 Ivan Marinčič in Stanislav Mahkota, leta 1967 Ivan Marinčič, Stanislav Mahkota in Miroslav Kališnik, od leta 1968 do 1976 Stanislav Mahkota in Miroslav Kališnik (4). Slednji je bil glavni urednik do leta 1988, ko ga je nasledil Jože Drinovec, ki je to delo opravljal 20 let. Pod njegovim okriljem se je leta 1992 glasilo ponovno preimenovalo v *Zdravniški vestnik* (Slika 2). Med letoma 2009 in 2015 je bila odgovorna urednica Saša Markovič, od leta 2015 pa je odgovorna urednica Ksenija Geršak.

Zdravniški vestnik je leta 1929 izhajal v formatu 24x17 cm, ki ga je ohranil do leta 1941 (1). Posamezne številke *Partizanskega zdravstvenega vestnika* so bile različne velikosti. V letih 1946 do 1948 se je *Zdravstveni vestnik* povrnil k prvotnem formatu, ga leta 1949 prehodno povečal na 33,5x24 cm, nato pa do leta 1992 ostal pri velikosti 28x20 cm. Skoraj vsi letniki so šteli

po 12 številčk. Od leta 1992 je z naslovom *Zdravniški vestnik* izhajal mesečno v enakem formatu kot predhodno glasilo. Z letom 2016 je *Zdravniški vestnik* začel izhajati na 2 meseca. Poleg tiskane izdaje glasilo od leta 2001 izhaja še v spletni obliki. Od leta 1968 poleg rednih številčk izhajajo občasno še suplementi.

V *Zdravniškem vestniku* so od vsega začetka objavljali klinični, praktični in fakultetni zdravniki takratne nepopolne Medicinske fakultete (5). Po koncu druge svetovne vojne se je z ustanovitvijo popolne Medicinske fakultete število objav v glasilu močno povečalo, saj so sodelavci Medicinske fakultete, učitelji ter asistenti iz predkliničnih in kliničnih inštitutov v takratnem *Zdravniškem vestniku* videli tudi svojo revijo.

Leta 1979 je na slavnostnem srečanju takratni uredniški odbor proslavil 50-letnico izhajanja *Zdravniškega vestnika* (Slika 3).

Zdravniški vestnik je izhajal v Ljubljani, razen v obdobju 1932 do 1938, ko je izhajal na Golniku in celo med 2. svetovno vojno izdal nekaj številčk. Leta 1933 je tedanji urednik Robert Neubauer razširil program *Zdravniškega vestnika*. Ustanovil je t.i. *Knjižnico zdravniškega vestnika*, v okviru katere je izšel en zvezek: *Problem stigmatizacije (zaznamovanja) v medicinski luči*, avtorja Ivana Matka starejšega. Knjižnica zdravstvenega vestnika je spet oživela s številnimi publikacijami med letoma 1974 in 1985. Na pobudo Roberta Neubauerja je kot priloga *Zdravniškemu vestniku* izhajala *Evgenika* od leta 1935 do 1938, ki jo je urejal Božo Škerlj.

Zdravniški vestnik je bil in bo ostal slovenska strokovna revija. To je njegova prednost, a hkrati tudi problem. Pri velikosti naše države je težko pridobiti dovolj veliko število kakovostnih člankov, še težje pa je doseči zadostno citiranost člankov. V želji po mednarodni razpoznavnosti je *Zdravniški vestnik* v začetku 21. stoletja dopolnil svojo uredniško politiko s tem, da je omogočil objavljanje člankov v dveh jezikih, v slovenščini in angleščini. Hkrati pa se je revija tudi vsebinsko in uredniško prenovila. Z uvedbo rubrike *Tehnologije v medicini* se je odprla pot k interdisciplinarnemu sodelovanju in tesnejšim povezavam s strokovnjaki drugih področij, ki prispevajo k razvoju medicine (6). Z razširitvijo uredniškega odbora in vključitvijo uglednih mednarodnih strokovnjakov je *Zdravniški vestnik* sledil zgledu tujih revij.

Zdravniški vestnik je uradna revija *Slovenskega zdravniškega društva* in Slovenske akademije za medicino. S 1. januarjem 2008 se je vključil v mednarodno znanstveno bazo *Science Citation Index Expanded* in *Journal Citation Reports/Science Edition* (7). Leta 2010 je *Zdravniški vestnik* pridobil faktor vpliva, ki ga

je ohranil do leta 2012 (8,9). Leta 2017 pa se je *Zdravniški vestnik* priključil največji in najbolj prepoznavni bazi prosto dostopnih revij na svetu (DOAJ-Directory of Open Access Journals), kmalu zatem pa je pridobil še številko identifikatorja digitalnega objekta (DOI), ki služi kot identifikator člankov v spletnem okolju. *Zdravniški vestnik* se je uspešno vključil v indeksiranje pri mednarodnih medicinskih brskalnikih, kot sta Scopus in Embase.

Zdravniški vestnik je v preddigitalni dobi opravljal pomembno poslanstvo, ko je spodbujal objavljane raziskovalnega dela in tako podpiral izobraževalno delo v medicini na do- in podiplomski ravni, hkrati pa je odigral zgodovinsko vlogo pri razvijanju sodobnega slovenskega medicinskega izrazja (1,5). *Zdravniški vestnik* skozi različna obdobja izpolnjuje svoje poslanstvo in se dandanes še posebej trudi za ohranjanje slovenske medicinske besede. *Zdravniški vestnik* torej izobražuje, informira, ozavešča in na druge načine nagovarja slovensko zdravništvo.

Njegov uredniški odbor se trudi za objave izvirnih

in preglednih znanstvenih in strokovnih prispevkov, novosti v medicini in deluje stanovsko povezovalno. V interesu urednikov pa je tudi in predvsem želja, da bo *Zdravniški vestnik* ostal nepogrešljivi spremljevalec ne samo slehernega slovenskega zdravnika, pač pa bo postal tudi širše zanimiv in da bi ga brali in v njem objavljali vsi, ki sodelujejo in prispevajo k napredku medicine. Zato vas vse vabimo, da naš *Zdravniški vestnik* s skupnimi močmi obogatimo in izboljšamo.

Besedilo je del video predstavitve o zgodovini Zdravniškega vestnika, ki smo ga pripravili za slavnostno prireditve ob 160. obletnici delovanja Slovenskega zdravniškega društva in 90. letniku Zdravniškega vestnika.

Izjava o navzkrižju interesov

Avtorji nimamo navzkrižja interesov.

Zahvala

Zahvaljujemo se prim. Matiju Cevcu, dr. med., za konstruktivne vsebinske nasvete.

Literatura

1. Srebrna številka ob 50-letnici izhajanja Zdravstvenega vestnika. *Zdrav Vestn.* 1979;48.
2. Slavnostna številka prigrdom petdesetletnice "Društva zdravnikov na Kranjskem". *Liječ Vjes.* 1912;34(5).
3. Zupanič Slavec Z. 150 let Slovenskega zdravniškega društva (1861-2011) in 80 let Zdravniškega vestnika (1929-2009). *Zdrav Vestn.* 2010;79(12):815-6.
4. Zupanič Slavec Z. Iz rok v roke, iz roda v rod: Slovensko zdravniško društvo in njegovi predsedniki: ob 140-letnici ustanovitve. Ljubljana: Slovensko zdravniško društvo; Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije; 2001.
5. Smerdu F, Hlavaty R. Poslanstvo slovenskega zdravnika: zbornik razprav in člankov. Ljubljana: Slovenska Matica; 1965.
6. Markovič S. Nova podoba, novi ljudje, nova vsebina. *Zdrav Vestn.* 2009;78(10):525-6.
7. Drinovec J. Zdravniški vestnik je vključen v mednarodni znanstveni bazi Science Citation Index Expanded in Journal Citation Reports/Science Edition. *Zdrav Vestn.* 2008;77(12):789-90.
8. Markovič S. Zdravniški vestnik z Impact faktorjem v letu 2020. *Zdrav Vestn.* 2011;80(9):642-3.
9. Miklavčič D. Zdravniški vestnik s faktorjem vpliva-nuja ali kaprica. *Zdrav Vestn.* 2009;78(11):613-4.